

INTERNATIONAL UNION OF ARCHITECTS
WORK PROGRAMME „SPIRITUAL PLACES“

+

ZAKŁAD ARCHITEKTURY KULTUR LOKALNYCH
WYDZIAŁ ARCHITEKTURY POLITECHNIKI BIAŁOSTOCKIEJ

uia

+

III Międzynarodowa Konferencja Naukowa

ARCHITEKTURA KULTUR LOKALNYCH POGRANICZA

Sacrum – profanum – sacrum Konwersje i rekonwersje architektury i sztuki sakralnej XX – XXI w.

organizator:

International Union of Architects UIA
Work Programme “Spiritual Places”

Zakład Architektury Kultur Lokalnych
Wydział Architektury Politechniki Białostockiej

patronat honorowy:

Zarząd Główny Stowarzyszenia Architektów Polskich SARP
Komitet Architektury i Urbanistyki Polskiej Akademii Nauk

współpraca organizacyjna:

Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata
Stowarzyszenie Architektów Polskich SARP o. Białystok
Akademia Supraska

program

Warszawa – Białystok – Supraśl

21-23.IV. 2017r.

przesłanie:

Problem zmiany formy użytkowania obiektów kultu religijnego występował w historii od zawsze. Jest szczególnie też aktualny dziś, choć już w skali bardziej zmasowanej, narastającej w swojej intensywności.

Dawniej był konsekwencją prowadzonej walki ideologicznej, politycznej, militarnej, narodowej, społecznej i etnicznej. Poświadczał o ekskluzywizmie różnych religii. Był rezultatem działalności religijnej, a często także walki z religią, różnych akcji misyjnych, prozelityzmu a nawet religijnych wojen. Nie były to przypadki sporadyczne. Poprzedzały ją akty trwałe i ciąglej nietolerancji, ignorancji, a nieraz agresji. Dziś coraz częściej jest to wynik postępującej na świecie sekularyzacji życia i deprecjacji religii, jako źródła tworzenia wartości życia człowieka i świadectwa dziedzictwa jego kultury.

Kultura odchodzi od kultu, od którego pochodzi. Staje się wyalienowana.

Dziś obiekty kultu jednej religii nie zamieniane są już tylko na obiekty innych religii. Dziś przestają być one w ogóle obiektami religijnego kultu. Bez względu na przyczyny występowania takich przypadków i ich wydzwięk etyczny, staje się to zjawiskiem globalnym, rozprzestrzeniającym się.

Powszechne się stają adaptacje porzuconych lub niewydolnych ekonomicznie świątyn: hotele, lokalne gastronomiczne, mieszkania, sklepy, a nawet warsztaty i garaże samochodowe, lokale rozrywkowe z wątpliwą reputacją usługami (domy publiczne) a nawet publiczne toalety. Czynione są dziś z nich wyrafinowane fantomy, pozbowione religijnego ducha larwy-maski. Do dziś dnia stoją niekiedy opuszczone, zrujnowane, sprofanowane. Proszą o litość.

Całkowita zamiana funkcji sakralnej obiektu na świecką, a czasem profaniczną, to zjawisko dziś bardzo groźne, dotykające istoty kultury, godzące w jej podstawowe wartości, które od zawsze ona reprezentuje i których jest nośnikiem: prawdę, dobro i piękno.

Czy konwersje świątyn, choć w bezpośrednim odbiorze moralnie „wątpliwe” są w szerszej perspektywie potrzebne? Jeśli ratuje to je przed upadkiem, unicestwieniem, przed profanacją? Zwłaszcza, że mogą być one również pretekstem do wzajemnego poznania i zbliżenia religii, do ich spotkania i dialogu. Oby ten dialog nie trwał wiecznie i oby to spotkanie było tym postulowanym przez wszystkich „spotkaniem w prawdzie i miłości”.

problemy badawcze:

- analiza przypadków burzenia lub niszczenia obiektów kultu religijnego, ich profanacji i desakralizacji, przy zmianie ich statusu sakralnego na świecki;
- analiza przypadków występowania konwersji i rekonwersji w architekturze i sztuce sakralnej;
- wypracowanie założeń ideowych i metodycznych, w zakresie przekształcenia architektury sakralnej na funkcje nieinwazyjne, z poszanowaniem ich kultowego statusu.

cel:

Głównym celem konferencji jest ukazanie i próba oceny zjawiska problemu konwersji i rekonwersji architektury i sztuki sakralnej XX-XXI w.

Konferencja ma zarówno cel diagnostyczny, ujawniający istotę, metodykę i zakres ich występowania w historii i współcześnie, jak przede wszystkim cel prognostyczny, ujawniający ich znaczenie dla kondycji *sacrum* różnych religii.

Jerzy Uścińowicz

komitet naukowy konferencji:

- Prof. dr hab. arch. Konrad Kucza-Kuczyński - przewodniczący
Politechnika Warszawska, wiceprzewodniczący KAIU PAN
- Prof. dr hab. arch. Sławomir Gzell
Politechnika Warszawska, przewodniczący KAIU PAN
- Prof. dr hab. arch. Witold Cęćkiewicz
Politechnika Krakowska, honorowy przewodniczący KAIU PAN,
członek rzeczywisty PAN; członek Polskiej Akademii Umiejętności
- Prof. UB dr arch. Petar Arsić
Универзитет у Београду
- Prof. dr hab. arch. Wojciech Kosiński
Politechnika Krakowska, członek KAIU PAN
- Prof. LP dr arch. Yurij I. Kryvoruchko
Національний університет „Львівська політехніка”
- Prof. dr hab. arch. Ewa Kuryłowicz, członek KAIU PAN
Politechnika Warszawska
- Prof. dr hab. Jerzy Malinowski
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, prezes PISnSS
- Prof. BNTU dr hab. arch. Valery F. Morozov
Politechnika Białostocka, Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт
- Prof. UM dr arch. Svetislav G. Popovic
Универзитет Црне Горе
- Prof. TUS dr arch. Yoshihiko Sano
Tokyo University of Science, Japan Institute of Architects (JIA)
- Prof. PL dr hab.inż. Bogusław Szmygin
Politechnika Lubelska, członek KAIU PAN, prezes PKN ICOMOS
- Prof. dr hab. arch. Jan Tajchman
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
- Prof. PB dr hab. arch. Jerzy Uścińowicz
Politechnika Białostocka, członek KAIU PAN

komitet organizacyjny konferencji:

- Prof. PB dr hab. arch. Jerzy Uścińowicz – przewodniczący
- Dr arch. Janusz Grycel – sekretarz
- Dr arch. Agnieszka Januszkiewicz – sekretarz
- Dr hab. inż arch. Anna Wierzbicka
- Dr arch. Danuta Korolczuk
- Dr arch. Aleksy Łapko
- Dr arch. Piotr Trojnieł
- Mgr arch. Magdalena Dorosz
- Mgr Agnieszka Mietlicka – DZ ZG SARP

P i a t e k 21.IV.2017r..... Warszawa, ul. Foksal 2 , Pałac SARP

9.00 – 9.20 *Rejestracja uczestników*
 9.20 - 9.40 *Otwarcie I części konferencji, przywitanie gości*

Słowa wstępne – Arch. Mariusz Ścisło, prezes SARP
 Dr arch. Jerzy Grochulski, członek Rady UIA
 Prof. dr hab. Jerzy Malinowski, prezes PISnS
 Prof. PB dr hab. inż. arch. Jerzy Uścińowicz, dyrektor UIA WP „SP”

I sesja plenarna.....

moderatorzy: Arch. Mariusz Ścisło
 Prof. PB dr hab. inż. arch. Jerzy Uścińowicz
 9.40–10.00 Prof. UB dr arch. Petar Arsić
 Архитектонски факултет Универзитет у Београду
Herzegovina Gracanica Monastery. Reconversion
 10.00–10.20 Prof. dr hab. inż. arch. Jan Rabiej
 Wydział Architektury Politechniki Śląskiej
Architektura sakralna - tymczasowy dom wiecznego Boga
 10.20–10.40 Arch. Zygmunt Knyszewski
 Conseil International des Architectes Français
Losy kościoła Świętego Jakuba z Abbeville
 10.40–11.00 Prof. PB. dr hab. inż. arch. Jerzy Uścińowicz
 Wydział Architektury Politechniki Białostockiej
Ekumenizm stosowany pogranicza
 11.00–11.10 *dyskusja*
 11.10–11.20 *chwila oddechu na kawę / herbatę*

II sesja plenarna.....

moderatorzy: Dr arch. Jerzy Grochulski
 Prof. dr hab. inż. arch. Jan Rabiej
 11.20–11.40 Prof. PL dr inż. arch. Юрий И. Криворучко
 Институт архитектуры Державный университет „Львівська політехніка”
Про межі толеранції в сакральній творчості
 11.40–12.00 Dr arch. Gábor Csanády DLA
 Debreceni Egyetem
Resacralization and architecture
 12.00–12.20 Prof. PK dr hab inż. arch. Bogusław Podhalański
 Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej
Forma w formę – czy to już konwersja?
 12.20–12.40 Dr arch. Johanna Kereszneyi DLA építész
 Tamás Pethes DLA építész
Curves and Lines of the Rings of Cemetery
 12.40–12.50 *dyskusja*
 12.50–13.00 *prezentacja firmy OWA, donatora konferencji – Grzegorz Korytowski*
 13.00–14.00 *obiad w restauracji Endorfina*

III sesja plenarna.....

moderatorzy: Prof. UMK dr hab. Krystyna Sulkowska-Tuszyńska
 Dr arch. Gábor Csanády DLA építész
 14.00–14.20 Prof. dr hab. inż. arch. Jan Tajchman
 Instytut Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Problematyka rozbudowy zabytków na przykładzie kościoła pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Zawadzie koło Zielonej Góry
 14.20–14.40 Dr arch. Ариадна Воронова
 Православный Свято-Тихоновский гуманитарный университет, Москва
Уничтожение церковной архитектуры в советской России и Московский Епархиальный дом. Создание – разрушение – возрождение
 14.40–15.00 Dr Joanna M. Arszynska
 Instytut Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Dawne kościoły luterzańskie w Prusach Wschodnich - konwersje i rekonwersje po II wojnie światowej w złożonej sytuacji wyznaniowej
 15.00–15.20 Arch. Tadeusz Barucki
 Stowarzyszenie Architektów Polskich SARP
Rekonwersje na pograniczu
 15.20–15.40 *dyskusja podsumowująca I część konferencji*
 16.50-19.12 *wspólny wyjazd uczestników pociągiem z Warszawy do Białegostoku i Supraśla*
 20.00-21.00 *agapa i nocleg w Domu Pielgrzyma Akademii Supraskiej*
 21.00-22.00 *pokaz foto-obrazów W.Wolkowa pt. "Sacrum pogranicza "*

Referaty zgłoszone do dyskusji:

Prof. dr hab. arch. Marzanna Jagiello, dr arch. Bogusław Wowrzeczka, Wydział Architektury Politechniki Wrocławskiej
Kościół w fabryce – konwersje i kontrowersje

Prof. dr hab. inż. arch. Włodzimierz Durmanow, Wydział Architektury Politechniki Białostockiej
Влияние культуры локального сообщества на изменение пространственного образа гробниц фараонов Старого Царства

Dr arch. Zorán Vukoszavlyev DLA építész
The Church offers services - case-studies on profane use of sacred heritage in Hungary

Dr arch. Janusz Grycel, Wydział Architektury Politechniki Białostockiej
Problem adaptacji nieużytkowanych kościołów na cele mieszkalne

Dr arch. Aleksy Łapko, Wydział Architektury Politechniki Białostockiej
Konwersje architektury sakralnej na przykładzie Białegostoku i Supraśla

Mgr arch. Michail Kesler, Союз архитекторов России, UIA WP „Spiritual Places”
Святые инициативы России. Утраты

Mgr arch. Magda Teterycz-Dorosz, Wydział Architektury Politechniki Białostockiej
Przekształcenia konwersyjne świątyń poewangelickich w Polsce, po II wojnie światowej

Mgr arch. Ожешковская Ирина, Архитектурный факультет, Белорусский национальный технический университет
Архитектурное переустройство храмов Беларуси в XVII –XVIII вв.

S o b o t a 22.IV.2017r..... Supraśl, Akademia Supraska , ul. Klasztorna 1

8.00 *agápe*
 9.00-9.20 *Otwarcie II części konferencji, przywitanie gości*

Słowa wstępne – Ks. dr Andrzej Borkowski, Archimandryta Monasteru Zwiastowania Przenajświętszej Bogurodzicy w Supraślu
 Ks. Jarosław Józwiak, kanclerz Akademii Supraskiej
 Prof. dr hab. inż. arch. Konrad Kucza-Kuczyński, przewodniczący KN konferencji
 Prof. dr hab. inż. arch. Sławomir Gzell, przewodniczący KAiU PAN
 Prof. PB dr hab. inż. arch. Jerzy Uścińowicz, dyrektor UIA WP „SP”

IV sesja plenarna.....

moderatorzy: Prof. dr hab. inż. arch. Konrad Kucza-Kuczyński
 Prof. UB dr arch. Petar Arsić
 9.20–9.40 Prof. dr hab. inż. arch. Konrad Kucza-Kuczyński
 Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej
Wartości kardynalne miejsca sakralnego - ponad konwersjami i rekonwersjami
 9.40–10.00 Ks. Dr Andrzej Borkowski
 Katedra Teologii Prawosławnej Uniwersytetu w Białymstoku.
Nowy program ikonograficzny cerkwi Św. Jana Teologa w Supraślu
 10.00–10.20 Dr arch. Ирина О. Бембель
 Журнал «Капитель», с.н.с. НИИТИАГ
Мирское и сакральное: антинумиум и пересечения.
 10.20–10.40 Prof. PK dr hab inż. arch. Jan Kurek
 Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej
Konwersja i rekonwersja - na przykładzie cerkwi w Chotyńcu i Gorajcu
 10.40–10.50 *dyskusja*
 10.50–11.00 *chwila oddechu na kawę / herbatę*

V sesja plenarna.....

moderatorzy: Prof. dr hab. inż. arch. Sławomir Gzell
 Dr arch. Ариадна Воронова
 11.00–11.20 Prof. UMK dr hab. Krystyna Sulkowska-Tuszyńska
 Wydział Nauk Historycznych Instytutu Archeologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wybrane kościoły Pomorza i Kujaw w XIII-XIXw. Konwersje sacrum z perspektywy archeologa
 11.20–11.40 Prof. arch. Kęstutis Pempė
 Art Academy of Vilnius, UAB "Vilniaus architektūros studija"
Destiny of the Sacral Architecture
 11.40–12.00 Dr arch. Joanna Kabrońska
 Wydział Architektury Politechniki Gdańskiej
Synagogi dawnej Polski. Ocalałe obiekty kultu religijnego – ich terażniejszość i przyszłość
 12.00–12.20 Dr arch. Лилия Гнатюк, Dr arch. Елена Олейник
 Национальный авиационный университет, Киев
Защита, сохранение и рациональное использование сакральных объектов всемирного наследия
 12.20–12.30 *dyskusja*
 12.30–12.40 *chwila oddechu na kawę / herbatę*

VI sesja plenarna.....

moderatorzy: Prof. PL dr inż. arch. Юрий И. Криворучко
 Prof. PK dr hab inż. arch. Bogusław Podhalański
 12.40–13.00 Doc. Dr arch. Татьяна Панченко
 Брестский государственный технический университет
Архитектура заграничных монастырей Киевской Епархии на белорусских землях в период XVII –XVIII вв.
 13.00–13.20 Dr arch. Agnieszka Januskiewicz
 Wydział Architektury Politechniki Białostockiej
Konwersje cerkwi wojskowych dawnego Królestwa Polskiego. 1915-2015
 13.20–13.40 Dr arch. Piotr Trojnieł
 Wydział Architektury Politechniki Białostockiej
Powojenne adaptacje i profanacje synagog w Białymstoku.
 13.40–14.00 *dyskusja podsumowująca II część konferencji*
 14.00 - 15.00 *agápe*
 15.00 - 21.00 *wyjazd programowy z wizytacjami obiektów kultu na trasie: Supraśl-Gródek-Michałowo-Odrynki-Orla-Hajńówka-Grabarka-Drohiczyn- Supraśl*
 21.00 - *wspólna wieczerza w restauracji „Knieja” w Supraślu*

N i e d z i e l a 23.IV.2017r..... Supraśl, Akademia Supraska, ul. Klasztorna 1

8.00 *agápe*
 9.00-10.00 *"okrągły stół" - dyskusja programowa, deklaracja końcowa*
 10.00-12.00 *wizytacja ekspozycji Muzeum Ikon w Supraślu*
 12.00 *zakończenie konferencji, wyjazdy uczestników, transfer do Białegostoku*

Referaty zgłoszone do dyskusji:

Prof. Михаил Селивачёв, Киевский национальный университет культуры и искусства
«Sacrum» и «Profanum»: священное и мирское в церковном искусстве

Prof. dr hab. inż. arch. Валерий Ф. Морозов, Wydział Architektury Politechniki Białostockiej
Архитектурное переустройство упраздненных храмов Беларуси в XIX в.

Dr arch. Александр Клименко, Институт архитектуры и дизайна Тюменского индустриального университета
Православные храмы городов Западной Сибири 1917-2017. Век преодоления

Dr Adam Musiak, Wydział Architektury Politechniki Białostockiej
Uwarunkowania rewaloryzacji i rekonstrukcji zabytkowego zespołu obiektów monasteru w Supraślu

Dr arch Кирилл Постернак, Государственный научно-исследовательский музей архитектуры им. А.В.Щусева
Перестройка храмовых зданий в СССР в 1920-е-1950-е годы

Mgr Сергей Чапнин, альманах современной христианской культуры "Дары"
Проблема пространства и времени в современной церковной архитектуре